

ігровій формі, наприклад, спробуйте під час прогулянки пограти з співрозмовником: хто більше відзначить будинків із зеленими дахами. Для розвитку пам'яті корисні і картинки з серії «знайдіть десять відмінностей». У цих випадках ваш мозок концентрується на дрібницях і зникає до активної роботи в нестандартних ситуаціях. Тоді в університеті ви почнете швидше схоплювати все найважливіше і запам'ятовувати без зусиль.

Також у студентів групи простежується середній розвиток абстрактного мислення, для його розвитку рекомендуємо розв'язувати нестандартні задачі, що вимагають оригінальності і винахідливості. Більша частина студентів не дуже зосереджена на справах, тому ми рекомендуємо вирішувати і робити все в послідовності, тобто самі термінові справи повинні бути зроблені раніше.

Отже, на підставі теоретичного аналізу проблеми розвитку креативності, ми розробили способи розвитку творчих здібностей майбутніх учителів. Рекомендуємо майбутнім вчителям розвивати абстрактне мислення, допитливість і креативність, стійкість і переконливість, амбіційність, «слухову» і зорову пам'ять, бути зосередженим на справах.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Куцевол О. М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури : автореф. дис. на здобуття наук. Ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання українсько літератури» / О. М. Куцевол. – К., 2007. – 46 с.
3. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів / Л.Ф. Мірошніченко. – К. : Ленвіт. – 2000. – 240 с.
4. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості / С. О. Сисоєва. – К.: Міленіум. – 2006. – 344 с.
5. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня / С. О. Сисоєва. – К.: Поліграф-книга. – 1996. – 406 с.
6. Фрицюк В. А. Формування креативності майбутніх учителів музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / В. А. Фрицюк. – Вінниця, 2004. – 20 с.
7. Щербакова Е.Е. Формирование педагогической креативности студентов вуза в условиях профессиональной подготовки: Дисс... канд. пед. наук: 19.00.07. / Е. Е. Щербакова. – Н. Новгород. – 2000. – 271 с.

ГОЛОВНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

*Ткаченко А.В.
Полтава, Україна*

Професійний розвиток особистості постав у центрі наукового інтересу психологів ще на початку ХХ століття в таких прикладних галузях психології, як психотехніка і психологія праці. В процесі вивчення проблем розвитку й удосконалення трудових умінь і навичок, питань раціоналізації трудової діяльності, працездатності, психологічної характеристики професій, професійного відбору і раціонального використання кадрів вивчалися різні аспекти психології професійної успішності, а відповідно, механізми та закономірності професійного розвитку. Цей час пов'язаний з появою у індустріально розвинених країнах Європи і США перших психологічних теорій професійного розвитку, головна увага яких зосереджувалася на пошуках шляхів підвищення ефективності виробництва.

Помітні зрушення у вітчизняній психології професійного розвитку відбулися упродовж 1980-х років, коли були закладені головні підвалини багатьох сучасних концепцій. Тоді активно розроблялися такі напрями: професійне становлення; формування професіоналізму і професіоналізація суб'єкта діяльності; професійне самовизначення особистості. Характерною особливістю цих досліджень було використання суб'єктно-діяльнісного підходу і увага до активності самої особистості в процесі власного професійного розвитку. Як механізми цього процесу розглядалися саморегуляція, саморозвиток, самоорганізація [3, с. 3–4]. Підйом інтересу до проблематики формування особистості професіонала В. О. Бодров пов'язує з трьома головними чинниками: 1) розвитком гуманістичних тенденцій у вирішенні завдань науково-технічного прогресу; 2) розробкою і впровадженням концепцій особистісного, діяльнісного і системного підходу при вирішенні комплексних завдань удосконалення, оптимізації різних структур організації діяльності («людина-машина», «суб'єкт-суб'єкт» тощо); 3) посиленням уваги до досліджень в області

психології особистості, і зокрема її розвитку, вивчення проблем самовизначення особистості, її життєвої і професійної дороги, генезису мотиваційно-потребнісної сфери, здібностей тощо [1, с. 119].

Сучасні теоретичні підвалини для розгляду процесу становлення людини-професіонала як наукового феномену закладені в роботах таких відомих представників психологічної науки, як К. О. Абульханова-Славська, Б. Г. Ананьєв, О. Г. Асмолов, О. О. Бодальов, Б. В. Ломов, А. Маслоу, М. М. Нечаєв, Г. В. Суходольський, Дж. Сьюпер, Дж. Холланд, В. Д. Шадриков тощо. У переліку завдань досліджень цих учених стояло виявлення механізмів, закономірностей, особливостей успішного професійного розвитку, а також розробка ефективних психолого-педагогічних технологій актуалізації особистісно-професійного потенціалу, розвитку і формування психологічних новоутворень професійно успішної особистості [3, с. 4].

У пошуках теоретичного і методологічного підґрунтя професіогенетичних досліджень ученими останніми роками розроблено декілька важливих концепцій. На думку В. О. Бодрова, наприклад, сутність проблеми формування особистості професіонала зводиться до двох основних положень: 1) “особистість виявляється в професії” – в процесі вибору і опанування професії, професійного вдосконалення і реалізації особистості професіонала, визначення його місця в суспільстві, досягнення матеріальних і духовних цінностей, задоволення особистих пізнавальних інтересів; 2) “розвиток особистості в діяльності” – формування професійно орієнтованих якостей людини (її організму і особистісних рис), розширення сфери пізнання навколишнього світу і його смислового вмісту, розвиток форм і вмісту предмета спілкування [1, с. 119].

Узагальнення результатів досліджень учених дозволило Е. Ф. Зеєру сформулювати базові методологічні засади сучасної теорії професійного становлення особистості [2, с. 28]: 1) Професійне становлення особистості має історичну і соціокультурну обумовленість. 2) Ядром професійного становлення є розвиток особистості в процесі професійного навчання, освоєння професії і виконання професійної діяльності. 3) Процес професійного становлення особистості є індивідуально своєрідним, неповторним, проте в ньому можна виділити якісні особливості і закономірності. 4) Професійне життя дозволяє людині реалізувати себе, надає особистості можливості для самоактуалізації. 5) Індивідуальна траєкторія професійного життя людини визначається нормативними і ненормативними подіями, випадковими обставинами, а також її ірраціональними потягами. 6) Знання психологічних особливостей професійного розвитку дозволяє людині усвідомлено проектувати свою професійну біографію, будувати, творити свою історію.

Вихідним у процесі вивчення досліджуваного феномену виступає поняття “професія”, варіанти визначення якого ми знаходимо у багатьох наукових роботах. Для прикладу наведемо лише два із них. Так, Е. Ф. Зеєр під цим поняттям розуміє форму трудової діяльності, що виникла історично і для виконання якої людина повинна володіти певними знаннями і навичками, мати спеціальні здібності та розвинуті професійно важливі якості [3, с. 11]. О. М. Іванова ж підкреслює соціальне підґрунтя даного явища і визначає професію як рід занять людини, нормативно регламентований соціальними, юридичними і технічними правилами виконання, що реалізується в трудовій діяльності та існує незалежно від бажання виконавця [4, с. 21].

Сутність феномену професії дозволяють краще зрозуміти виділені М. С. Пряжніковим і О. Ю. Пряжніковою такі її принципові характеристики: 1) це обмежений вид людської діяльності (унаслідок історичного розподілу праці); 2) це суспільно корисна діяльність; 3) це діяльність, що передбачає спеціальну підготовку; 4) це діяльність, що виконується за певне винагородження (моральне й матеріальне); 5) це діяльність, що дає людині певний соціальний і суспільний статус; 6) це діяльність, за допомогою якої людина бере участь у житті суспільства [6, с. 67–68].

Проте найґрунтовніший, на наш погляд, феноменологічний опис професії дав відомий спеціаліст з проблем психології праці та професіознавства академік Є. О. Клімов. За його концепцією, професія як явище одночасно виступає у кількох вимірах: 1) як *спільнота*, тобто умовна група людей, схожих за спрямованістю і досвідом; 2) як *галузь докладання сил* (виділяються 5 різновидів предметних систем, з якими мають справу люди в праці: біотичні, технічні і природні абіотичні, соціальні, знаково-символічні, мистецькі); 3) *професія як діяльність і галузь проявів особистості*, тобто можливість для неї реалізувати власний творчий потенціал; 4) *професія як система, що історично розвивається*, тобто система, зміст функціонування якої залежить від конкретного етапу розвитку людства; 5) *професія як реальність, що творчо формується суб'єктом*, тобто це процес творчості конкретних людей [5, с. 90–125].

Як бачимо, зусиллями багатьох учених упродовж останніх років сформульовані головні підходи для подальших інтер- і інтрапредметних досліджень проблематики професіогенезу

особистості, що в свою чергу сприятиме прогресу багатьох теоретичних і прикладних галузей науки.

Література

1. Бодров В. А. Психология профессиональной пригодности : учеб. пособ. для вузов / В. А. Бодров. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 511 с.
2. Зеер Э. Ф. Психология профессий : учеб. пособ. для студ. вузов / Э. Ф. Зеер. – 4-е изд., перераб., доп. – М. : Академический Проект : Фонд “Мир”, 2006. – 336 с.
3. Зеер Э. Ф. Психология профессионального развития : учеб. пособ. / Э. Ф. Зеер. – 3-е изд., стереотип. – М. : Академия, 2009. – 240 с.
4. Иванова Е. М. Психология профессиональной деятельности / Е. М. Иванова. – М. : ПЕР СЭ, 2006. – 382 с.
5. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения: учеб. пособ. для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е. А. Климов. – М. : Академия, 2004. – 304 с.
6. Пряжников Н. С. Психология труда и человеческого достоинства / Н. С. Пряжников, Е. Ю. Пряжникова. – М. : Академия, 2005. – 480 с.

ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТА ЇЇ ОЦІНЮВАННЯ

Ткачук Г.С.

Полтава, Україна

Про якість надання освітніх послуг і фахової підготовки у вищих закладах освіти за останні десятиріччя подано немало конструктивних думок, але проблема забезпечення якості підготовки фахівців залишається. Структура і вид компетенцій, які вводяться в освітні стандарти для оцінки якості підготовки випускників вищих закладів освіти, мають бути чітко спрямовані на науково-технічний і соціальний прогрес як визначальний чинник розвитку суспільства та на підвищення ролі випускників у прискоренні та використанні в процесі їх професійної діяльності досягнень науково-технічного та соціального прогресу. Таке трактування якості підготовки фахівців відповідає компетентісному підходу до формування змісту освіти і завдань навчально-виховного процесу та механізму їх реалізації, що знайшло відображення в основних документах ЄКТС. Отже, пропонується принципово нова концепція якості підготовки фахівця на основі матриці рівня компетенцій випускників. У систему оцінки введені нові базові поняття – матриця якості навчально-виховного процесу та матриця рівня компетенцій випускників. Матриця рівня компетенцій випускників є добутком матриці якості навчально-виховного процесу на матрицю початкового рівня компетенцій абітурієнтів. Для практичного використання запропонованої методики оцінювання якості підготовки випускників вищих закладів освіти слід науково обґрунтувати перелік компетенцій випускників для кожного напрямку підготовки затвердженого переліку спеціальностей, розробити методику критеріального оцінювання якості навчально-виховного процесу за її базовими складовими та провести дослідження міри внеску знань, умінь, навичок, які студент здобув протягом навчання в середній школі в рівень одержаних компетенцій під час навчання у вищому закладі освіти. Це є найскладнішим завданням у вирішенні проблеми оцінювання якості підготовки випускників вищих закладів освіти.

КОМПЛЕКСНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Триш Б.М.

Львів, Україна

Аналіз наукових літературних джерел та проведене нами дослідження засвідчує, що характерними особливостями викладання математики для студентів економічних спеціальностей повинно бути: логічне і комплексне викладання класичних математичних понять і методів, які мають практичне використання в економіці; реалізація тісного зв'язку математики з економікою (викладання класичних розділів математики повинно супроводжуватися ілюстрацією основних сучасних економічних понять, економічних моделей та процесів, розв'язуванням модельних задач ринкової економіки тощо); органічне поєднання математики з економічними дисциплінами, у процесі викладання яких використовуються математичні поняття і методи.

Одночасно з наданням студентам інструментарію з вищої математики, потрібно формувати активну, самостійну особистість майбутнього економіста, який зможе творчо використовувати набуті знання у професійній діяльності. Враховуючи це, під час вивчення вищої математики велика увага надається самостійній роботі студентів. Великий обсяг самостійної роботи створює багато